

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt IV. Quis sit hominis finis, ex ipso homine perscrutatio?

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

virtus ipsa, non eripis cuiquam suam, reddis depositum, non fraudaris, non circumvenis, præstas pietatem patriæ, parentibus, propinquis, necessariis, benefactori gratiam, iustus es: ad hunc eundem modum in actionibus aliarum virtutum. Subis pericula intrepidè, perfers incommoda fortiter, objicis te morti animosè, fortis es. Si hæc facis omnia, ut vir bonus habearis, ut sis in prærio, ut benevolentiam, ut honorem, ut decus colligas, (quibus ex rebus dignitas, opes, & vita jucundissima comparatur: ex contrariis autem ignominia, dedecus, damna, pœna legibus constitutæ.) an non virtus tua cautio est, seu cautionatio verius, non aliter quam navigatio, & negotiatio, & bellum, quod milites mercede perferunt? ita habebis in bono opere voluntatem pessimam, nec minus assequar, imo magis multo, quam is, qui simpliciter habet optimam, & sequitur bona fide rectam conscientiam.

At dices, hic est verè vir bonus, non ille: vanæ sunt voces. Quid est enim vir bonus, si hæc vita sola spectaret, nisi inane nomen? quis est iudex, quis est vindex rerum intra cuiusque pectus occultarum? Non minus diu vivit vir malus, quam bonus, & magis ex animi sui sententia & voto. Confessio autem cursu, nihil utrinque remanet: imo sæpenumero hominis mali restat fundatum patrimonium avaritia & calliditate, honestari liberti, etiam fama illius tanquam boni & præstantis viri. Sed natura tamen & imago veritatis adeo sunt apud animos nostros fortes, ut vel falsam & degenerantem virtutem, propter veræ similitudinem quandam, & velut umbram, non possimus non admirari, quia veræ virtutis venerationem ac benevolentiam DEUS humanis pectoribus indidit.

Quapropter cordatiores ex Philosophis satis intellexerunt vana & infrugifera esse omnia, si huc tantummodo referrentur: ideoque virtutum & vitiorum præmia ad alteram vitam remiserunt, ut Socrates, & hunc securus Plato, & Platonem Cicero, & alii complures. Quod, quia natura duce ac magistra probabile erat in vulgus, Poëtæ quoque tenuerunt. Sed hæc ita sunt leviter dicta & frigidè, ut idem ipsi non satis viderentur credere, quæ affirmabant, quemadmodum alibi docebo. Sed profecto ita est, nullum habet homo finem, in hac vita se dignum. Quod si nec habet in altera, frustra est; non est autem frustra conditus, est ergo ad alteram, & ibi est quies, & finis, & beatitudo illius.

CAPVT IV.

Quis sit hominis finis, ex ipso homine perscrutatio?

Verus **V**erum ex homine probe attentèque considerato, non fuerit profecto operosum, quis illius sit finis, aut quæ certè ejus ratio, invenire. Non aliter quam si quis in extremis illis Oceani Insulis, ubi nullum est ferrum, gladium videret ab aliquo nostrorum hominum allatum, multum volvendò, & versandò, & ad rem aliquam accommodandò atque experiendò, usum tandem illius inveniret in quem esset passus. Si homo inspicitur diligenter intus, & foris, quæ in se, quæque extra se habeat recensuimus paulo ante. Ex naturæ præstantia & ratione usus facilè intelligitur, non huc eum spectare, neque huic esse vitæ conditum: altior enim est naturæ conditio, quam pro his rebus, nec usus earum tam præstans instrumentum

postulat, nec usus instrumenti huius, hisce est rebus aptus & accommodatus. Dicamus hæc appetitùs & explicatùs, ut ab omnibus possint intelligi, modo mentem atque attentionem adhibeant.

Nihil unquam assumitur in usum & finem alterius, quod sit potius & præstabilius eo, propter quod sumitur. Id nec in vita contingit unquam inter sapientes, nec in natura, quæ summa sapientia regitur. Semper enim, quod alterius gratia ab aliquo expetitur, minus est illi, quam id quod expetitur, alioquin contrario potius modo expeteret. Omnes pecuniam damus propter cibum; & hunc volumus propter vitam, vita ergo melior est quam cibus, & hic quam pecunia: nam qui vitam impendit propter honorem & famam, charior & melior est huic fama, quam vita. Appetitus enim noster natura sua in id fertur, quod sibi censet esse bonum. Quo ergo melius & potius quid existimavit, eo feretur pronius & vehementius. Itaque in quod potissimum, & propter quod aliud facit, id censet sibi esse omnium optimum. Quod si sit voluntas sapientis, non fallat; & id revera erit optimum, quod maximè omnium expetere, & in cuius gratiam sumit alia.

Natura ergo, quæ est sapientissima omnium, nempe à sapientissimo composita, constituta, instructa, ea, quæ revera sunt præstantissima & optima statuit summo loco, & horum gratia cætera, non vice versa. Creavit ergo quidque, & ei attribuit hunc finem, ut bene sit illi: hoc enim non potest dari aliud potius aut melius, & in eo cuiusque rei appetitus conquietitur, dignumque id est, in quod sumantur & referantur alia.

Sensuum ergo corporalium finis est, ut bene sit eis; mentis vero ut bene sit illi. Sensus mentis in rebus vitæ hujas occupantur, in esu, potu, calefactione, refrigeratione, & hujusmodi: quoniam per hæc bene est ipsis, integriores sunt enim, acutius noscunt, & perfruuntur suis voluptatibus. Mens vero si in rebus vitæ hujas occupetur, quis erit fructus? non ei bene erit, ut quæ nec clarius intuebitur res excelsas, vel abditas, nec perfruetur voluptatibus cognitivis: imo eo longius aberit ab intelligentia rerum se dignarum, quo attentius & intelligentius navaverit rebus vitæ hujas, nempe parandis iis, quæ postulat corpus. Itaque quod melius est, fiet instrumentum deterioris, nempe mens corporis: & sensibus serviet intelligentiæ: cum omnibus è contrario potius natura informationem hanc indiderit, externa esse condita propter corpus, hoc propter animum; & in animo quæ sunt inferiora, propter superiora, videlicet propter meliora, sunt minus bona.

Præterea neque in rebus externis finis, cum in eo sit corpus, cui servantur externa, non ergo in externis finis, quandoquidem non ibi sistitur: sed ulterius est progressus, nempe ad corpus; hoc est sensuum gratia, non ergo ultimum corpus. Sensus ad animum referuntur, quæ in animo ad mentem, mentis autem est cognoscere: erit ergo ex notitia appetitus aliquis menti conjunctus. Nam cognitio omnis in animali propter appetitum est. Non enim expetit quis ut noverit, sed novit ut expetat. Incognita enim expetere non possumus. Is appetitus mentis voluntas nominatur, cujus est ipsa mens consultrix, & ductatrix. In voluntate ergo tanquam postrema & summa est finis, & voluntatis finis, hominis est finis. At voluntatis finis & beatitudo est, illi esse optimè. Non est autem ei optimè in cessatione ab omni actu, alioquin torpenti & dormienti melius esse posse, quam vigilanti & agenti. Quod si cessanti esse optimè,

optimè, quorsum spectat vis, & vigor, & vita, & motus, & prout ad actionem, quæ sunt naturæ munera pulcherrima, quæque nos merito tanti facimus, ut vicissim torpor, & stupor, & otium, & cessatio turpissima ac deviranda sint, illorumque munerum orbis & privatio. Nec ad eam felicitatem, quæ esset per torporem, opus esset mente, & cognitione, & voluntate, sed saxo aliquo. Quumque à volendo sit voluntas dicta, quomodo optimè erit ei, si desinat voluntas esse? Velle ergo melius ei quam desiderare, & melius velle, quam nolle. Velle enim voluntatis est actio ad suum bonum, nolle aversio à suo malo. Itaque & amare, quod est volendo adherere, melius quam odisse, quod est nolendo averti.

In amore igitur optima & præstantissima voluntatis actio. Amor autem desiderium habet conjungendi & fruendi re chara. Quod si voluntas assequitur, acquiescit & bene sibi esse putat. Quale ergo fuerit quod amat, & quo fruatur, tale erit bonum ejus, & talis fiet ipsa. Non ergo optimè erit ei, nisi fruatur re optima, & quæ implere possit amplitudinem desiderii ejus. Nihil autem implere desiderium illius potest, nisi solus DEUS. Reliqua enim quibuscumque potest capi & teneri, vilia sunt, diluta, brevia, momentanea, exigua, in conjunctione ergo sola & fruitione Dei optimè est illi, ibi ergo finis ejus, & proinde finis hominis.

Sensus
duplices
in homi-
ne.

Ex cognitionis quoque ratione idem ipsum potest colligi. Habet homo sensus corporis, per quos facies rerum externas præsentibus cognoscit, habet sensus internos, per quos res easdem, sed absentes, habet rationem, quæ per causas & abditissima naturæ totius vagatur, & discurrit per caelos, per elementa, per multa & compacta ex elementis, per effectiones rerum, per ea quæ corporis sunt immonia, & spiritalia nominantur. Dicant mihi, an hæc cognitio, quæ est pulcherrima, aliquid ad vitam hanc denegandam faciat: nihil profecto. Jam homo erectus super res conditas transcendit caelos, & universitatem mundi, usque ad authorem omnium DEUM. Maligna quidem & perobscura notitia, sed tamen quanta satis est ad consulendum voluntati, & eam excitandam, ut sic erga quidque horum afficiatur, quale ipsum sit, ita & ex his omnibus cognitionibus amores nascuntur, nempe rerum corporalium præsentium, rerum corporalium absentium, rerum spiritualium, DEI denique ipsius. DEUS est ergo optimum, & præstantissimum, quod mens assequi potest, quodque ostendere potest voluntati, & hæc tendunt omnes cognitiones. Nam cognoscimus præsentia, per quæ venimus in cognitionem absentium: cognoscimus corporalia, ex quibus transitur ad incorporalia: cognoscimus composita, ex quibus ad simplicia, ex mortalibus ad immortalia, ex rebus conditis ad Conditorum. Summum ergo cognitionis est simplex, incorporeum, immortale, Conditor, nec est quicquam ulterius, & hoc implet solum. Nam reliqua immensum relinquant vacui.

Porro id efficit beatum, quod implet, & satiat, & quietat, idque est optimum & supremum, quod illa potest amare. Et quemadmodum per cognitiones alias ad DEUM ascenditur, ibique sistimus, ita per amores aliarum rerum ad amorem DEI, supra quem nullus est alius. Quod si amare potest DEUM mens nostra, quia cognitum, amare debet, quia optimum (amor enim ad bonum semper tendit) quod assequi profecto potest: alioqui vanos appetitus indidisset naturæ menti nostræ, & in præcipuis defecisset. Neque

enim amor beatum facit, nec quietat, nisi per conjunctionem fruatur re amata, torquet videlicet absentia & desiderium. Nihil reliquorum nos latiat, inter manus elabuntur cum possidentur, cum delectant diluta sunt, & diffugiunt, ut in eis bonum illud, quod quærimus non possit esse comprehensum. At qui conjunctio cum Deo non potest esse in hac vita talis, qua efficiamur beati. Restat ergo altera vita in qua sit. Quippe in vita hac propter magnas hujus corporis tenebras, nec tantum novimus DEUM, nec tantum amamus, quantum esse opus: & tubinde à noxia & amore revocat nos corpus, vel esuriens, vel sitiens, vel dormitans, vel languens, vel dolens, nec fruimur bonis illis DEI: imo quo ardentius hic amamus, eo torquemur acrius desiderio conjunctionis. Illic vero deposito corpore, aut mutato, & clarioris cernemus, & ardentius amabimus, & conjunctissimi erimus, & perfruemur bonis incredibilibus.

Hic est hominis finis, aut nullus est alius. At qui ostensum est esse aliquem, hic ergo certè est. Ergo & argumentum hoc, quo conficiunt non esse hic hominis bonum, & aliquid utique esse, tantum est, ut multos Philosophorum coegerit affirmare, post hanc vitam futurum bonum, quod expectamus, tamen timide & quasi diffidenter.

Astipulari huic nostræ sententiæ corporis nostri status rectus, & spectans in cælum, tahquam in patriam ex peregrinatione & exilio. Jam vitæ nostræ ratio, quæ nusquam sistit, nec acquiescit præsentibus, intenta semper & prona in futurum. Bestiæ acquiescunt præsentibus, & fruuntur hac vita: quod sensus nostri declarant, qui præsentibus sunt contenti, mens vero perennis in modum fluminis nusquam subsistit, semper in futurum agit suspensa & anxia. Pauci parant se juvenæ, hæc ætas senectuti, senectus ulterius mittit cogitationes, nulla ætas sibi prospicit, sed venturæ. Patres de filiis sunt solliciti; hi de nepotibus, hodie nus dies servit crastino, hæc hora servit sequenti, hoc momentum alteri momento. Etiam in mediis voluptatibus, si quid cogitationis & mentis admiscemus, nunquam præsentem carpinus, nisi com expectatione continuo mox securatur, quousque est penitus consumpta. Ita prius recessit quam desinit separari.

Omnino quæcumque in vita cogitamus, dicimus, molimur, agimus, non stant recta in præsentem, sed prona in futurum, & pendere ex se, atare, scribere, serere, legere, comedere, bibere, & reliqua omnia: ut sciamus peregrinari nos, atque aliquo tendere, irrequieto motu, non huc pertinere. Jam vero natura summi illius, in quo est finis bonorum, omne malum excludit, ac proinde curas, mærorem, dolorem, quod contingere in vita non potest. Vel ipsa certè cogitatio, si cui bene sit, illud tamen mutari posse, aut finiri oportere in morte, non sine vitæ esse jucundam, nedum beatam, nisi quis oblivionem vellet animo infundere, ne unquam de varietate casuum, & exitu vitæ veniret in mentem: quod fieri non potest in tot exemplis quotidianis, & sicut corpus erectum admonet nos cæli, ita compactio molestiæ ac vanitatis hujus. Habemus corpora multarum rerum indiga, obnoxia casibus, morbis, & olethiis, variis de causis, & penè quotidie. Quid animus perturbatum, irritabilem, mentem ignaram: quæ potest inter hæc esse felicitas? illa quoque est infinita persuasio toti ferè generi humano, aliquid aliud futurum post mortem melius hac vitæ: & id commune desiderium expectat, ut exitum necesse sit, à natura esse inditum.

CAPIT